

HANS BENDIX

af Birte Falkenberg

I det fjerde århundrede før vor tidsregning sagde kunstneren Apelles: "Ikke en dag uden at have tegnet en linje"

Ordene kunne have været sagt af Hans Bendix. Hver dag var arbejdsdag og noget blev til - tidspunktet var ligegyldigt, når ideen slog ned, var enhver time den rigtige. Ingen ringe produktion kom ud af denne metode: tegninger i tusindvis, avisartikler, kronikker, debatindlæg, interviews, boganmeldelser, bøger, udstillinger.

H.B. var aldrig forjaget, havde altid tid til at tale med mennesker, samlede frimærker til husets portner, drak et glas vin i atelieret med budene fra Politiken, når de kom med materiale fra bladet, besvarede de mest trivielle breve fra alverdens mennesker. "Man lærer hele tiden noget - om ikke andet, så hvordan ting ikke skal være".

Brevskriver var han. Jeg tør ikke gætte på antallet af breve, der blev til, men i de 26 år jeg kendte ham, har der nok været 20 om ugen i 40 af årets 52 uger. Da han selv var langt over de firs, morede det ham, når han tilskrev gamle venner - f.eks. Johan Borgen, som han længe ikke havde set, at tilføje: "Vi ses nok igen i livet - vi har jo tiden for os"! - På en opfordring fra redaktøren af et kendt ugeblad, der kørte en serie om kendte menneskers barndom, svarede han: "Mine drengeår har jeg udførligt beskæftiget mig med i mine erindringer. Lad nu menneskeheden være i fred". H.B. yndede den elskværdige overdrevelse på egen bekostning: "Det er ikke for at prale, men De taler faktisk med Hans Bendix", hørte jeg ham engang indlede en telefonsamtale med. Han dækkede sig ofte under selvironi og vittige pare-ringer, noget mange forvekslede med overfladiskhed. Det vidste han udmærket: "Man må værge for sig", sagde han, "og undgå befamlinger".

Hans væsens kerne var venlighed og hjælpsomhed. "Der skal stå på min grav: "Han undgik helst besvær". Hvilket ikke forhindrede ham i at hjælpe privat og sende ansøgninger om støtte til vanskeligt stillede kunstnere.

Om H.B. befandt sig i forsamlinger, receptioner, i private samtaler eller på rejser, var der ikke lang vej for den højre hånd til den sorte pen, mens den venstre greb notesbogen fra brystlommen. En god formulering blev fastholdt - måske med et par streger en smuk gestus - skrevet eller tegnet, det var ligemeget: streger kunne være stikord, ord kunne være skitser.

Den store gave, Håndskriftafdelingen i Det kongelige Bibliotek har modtaget fra Hans Bendix' familie, består af ca. 5.300 tegninger og skitser, og den viser mere end nogen anden del af hans mægtige produktion, hvordan især hans ballettegninger blev til. Hans kæreste arbejdssted var jo teatret - utallige skuespillere og balletdansere har hans tuschpen haft under behandling. Som regel tegnede han direkte med tusch, siddende i det mørke teaterum med en blyant-tynd lommelygte rettet mod skitseblokken, to par briller i panden og eet par på næsen. "Kunstens jordmor er skitsen".

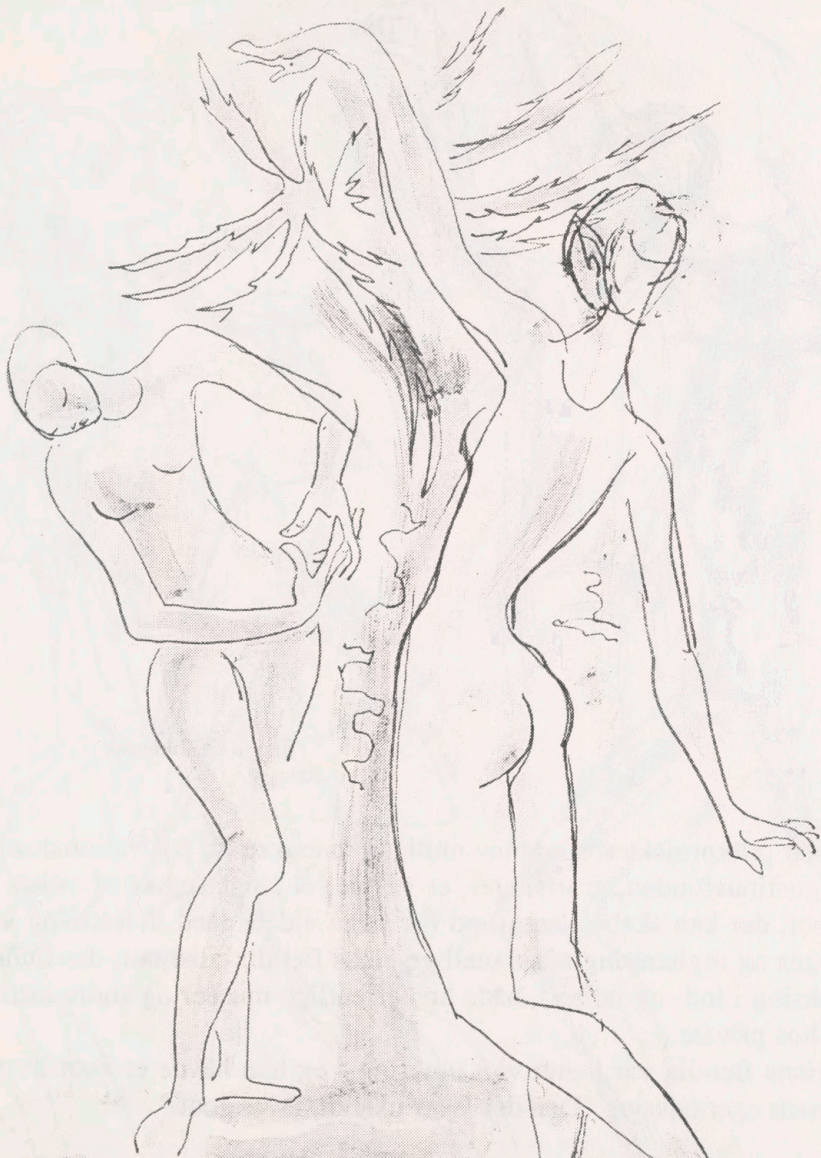
Ifølge sagens natur var modellerne i stadig bevægelse, og H.B. fastholdt hist et knæ, her en arm eller skulder på forskellige skitser, indtil danseren igen var i den position han havde valgt at gengive, hvorefter nogle lynhurtige streger samlede det hele til den levende tegning. Ofte var også hjælpestregerne med på slutresultatet, så figurene optræder med dobbeltlinjer og flere arm- eller benbevægelser, der giver fornemmelsen af flugt over papiret.

Oftest blev den færdige tegning afleveret direkte på redaktionen på vej hjem fra teatret, mens de løse skitser og forarbejder blev lagt i arkivskabet på Politiken eller taget med hjem i atelieret.

"Kunst skal ses af mange, ellers er den meningsløs", sagde H.B., der hele livet talte tegnerens sag: "Tegningen bliver ikke kun i dyre domme hængt op på private vægge, det er en folkelig kunst, der gennem aviserne kommer ud til tusinder".

Dr. phil. Svend Gissel fra Håndskriftafdelingen - der også har modtaget en hel del skriftligt materiale efter H.B. - indså den store værdi i de tusinder af skitser og tegninger, og søgte fondsmidler til et "pilotprojekt" til en registrering, så kommende generationer kan studere og lære af den gamle mester, der mere end nogen anden enkeltperson i Danmark gennem decennier har betegnet og beskrevet kulturlivet.

I H.B.s sidste år brugte vi megen tid til at gennemgå de store bunker manuskripter og tegninger, meget blev kasseret med megen selvkritik og hård hånd, grupper af materiale kom de steder hen, hvor der var mest interesse for materialet: musikmennesker til Konservatoriet, skribenter til Forfatterforeningen, portrætter til Frederiksborgs Nationalhistoriske Museum, nordmænd til Nasjonalgalleriet i Oslo, svenskere til Nationalmuseet i Stockholm etc. - Vi nåede ikke at gennemgå den ovenfor nævnte samling - nu må vi sige heldigvis.

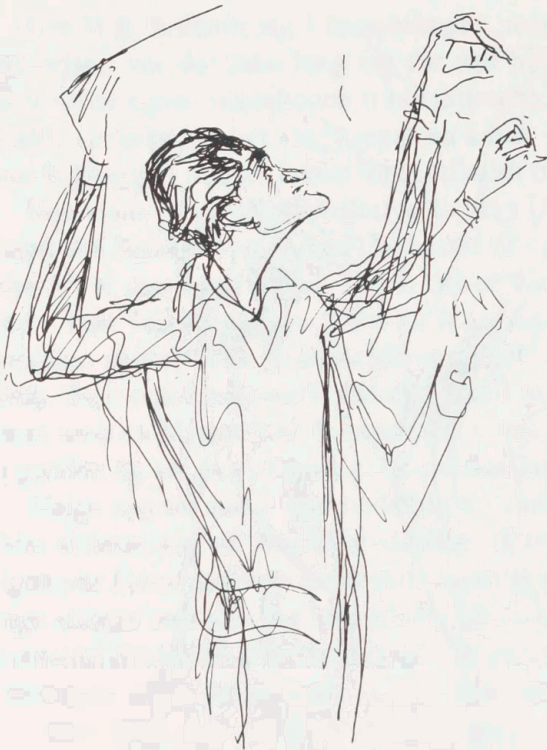

Erik Borge - 10/4-80.
- i taknemlighed -
fra "Mester"

"Tropisme" tegnet i
buledrende mørke,
Erik Borge

E. B.
24/5-64

"Tropisme" - tegnet i buldrende mørke.

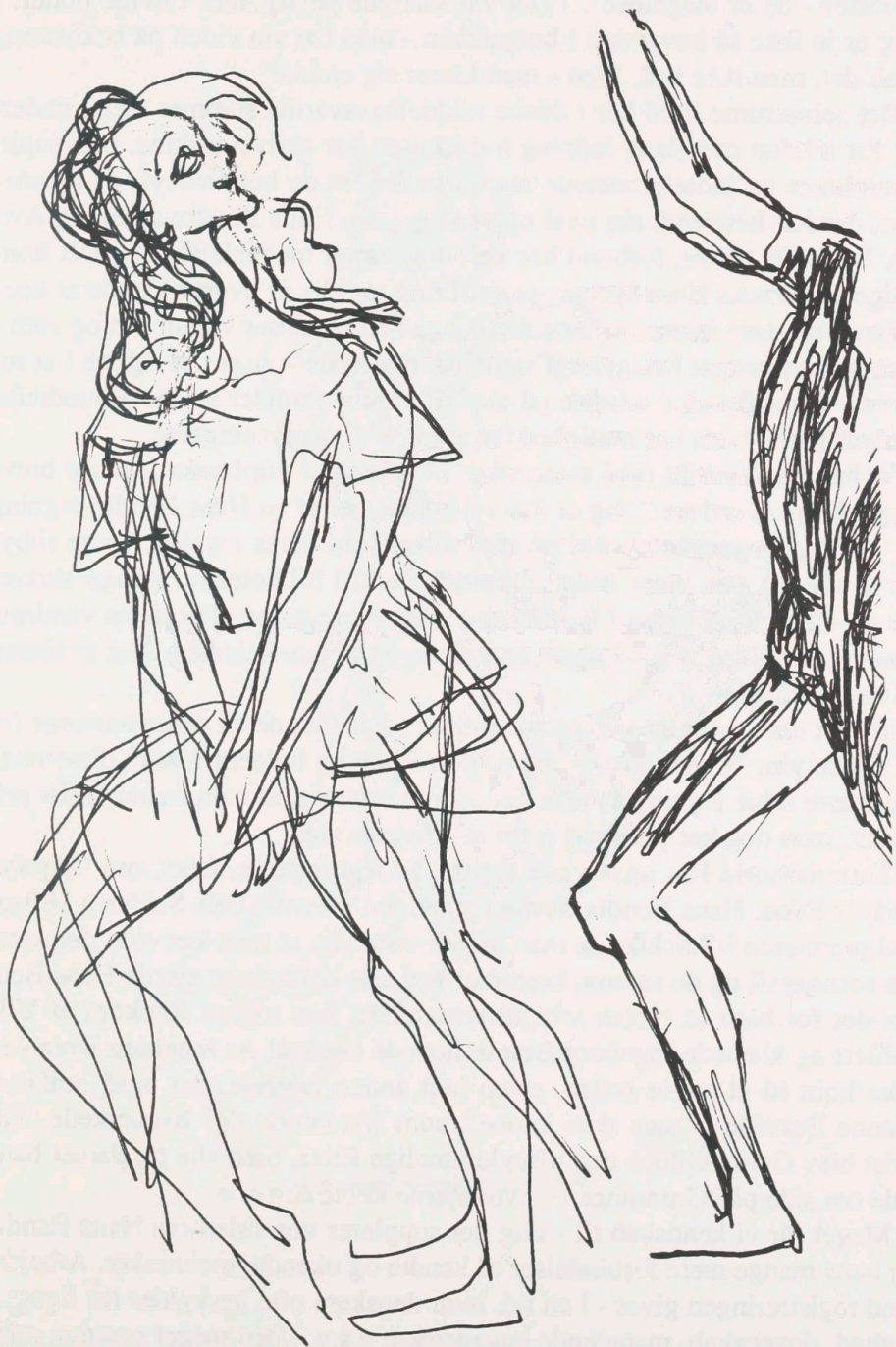
Sergiu Celibidache.

Når pilotprojektet, som blev muligt gennem støtte fra Nationalbankens og Augustinusfonden, er afsluttet, er vi nået et langt stykke af vejen. Men vi håber, der kan skabes baggrund for at gå videre med indsamling af oplysninger og registrering af de utallige Hans Bendix-arbejder, der findes rundt omkring i ind- og udland, både hos offentlige museer og andre institutioner og hos private.

Hans Bendix var kendt vidt omkring - og han havde et godt liv på trods af hans eget udsagn: "Den der lever ukendt, lever godt."

Da huset blev bygget, brugtes en strøm af håndværkerbajere for at mildne irritationen over et æbletræ, der stod kun en meter fra ydermuren og vanskeliggjorde arbejdet ved sin blomstrende tilstedeværelse. Men skånet blev det, og terrassen blev bygget udenom træet, der i årenes løb har fået form som en kæmpeparasol, der breder sig over det runde bord.

"Det er jo som at sidde ved Rivieraen", sagde Hans Bendix, når han i behagelig gennemsigtig skygge sad i en bekvem stol under træet og spiste røget ål og røreæg, mens han betragtede omgivelserne. "Og hvad er det for

Anneli Alhanko i balletten "Duel" (Flemming Flindt). Stockholm 12.11.1977.

blomster - de er mageløse". - Det var sartrøde pelargonier i hvide potter. - "Jeg er jo ikke så bevandret i botanikken - man har sin viden på bekostning af alt det, man *ikke* ved. Men - man klarer sig endda!"

Det selvsamme bord har i denne middelhavsvarme sommer været underlag for telefon med lang ledning ind i huset, for skrivemaskine, brevpapir, konvolutter og indtelefonerede memo-sedler fra de hundredevis af mennesker, der har henvendt sig med oplysninger om Hans Bendix-arbejder. Aviser, fagblade, teatre, forbund har velvilligt bragt meddelelsen om Det kongelige Biblioteks Hans Bendix-registrering, og det er overvældende at konstatere den store interesse, som de mange henvendelser vidner om og som - uden at være noget fulgyldigt statistisk materiale - viser det rigtige i at registrere Hans Bendix' arbejde på alle kulturelle områder i dette århundrede, medens man endnu har mulighed for at indsamle oplysningerne.

Vi har fået kontakt med mennesker fra alle lag i samfundet. Mange breve begynder med ordene: "Jeg er den lykkelige ejer af en Hans Bendix-tegning". Nogle kommer selv ind på biblioteket med deres tegning, andre tilbyder at udlåne den, atter andre at forære den til biblioteket. Mange skriver om morsomme historier i forbindelse med tegningerne eller deres vandring gennem udstillinger, bryllupper, fødselsdage, jubilæer, dødsbo eller gevinster i Kunstforeninger.

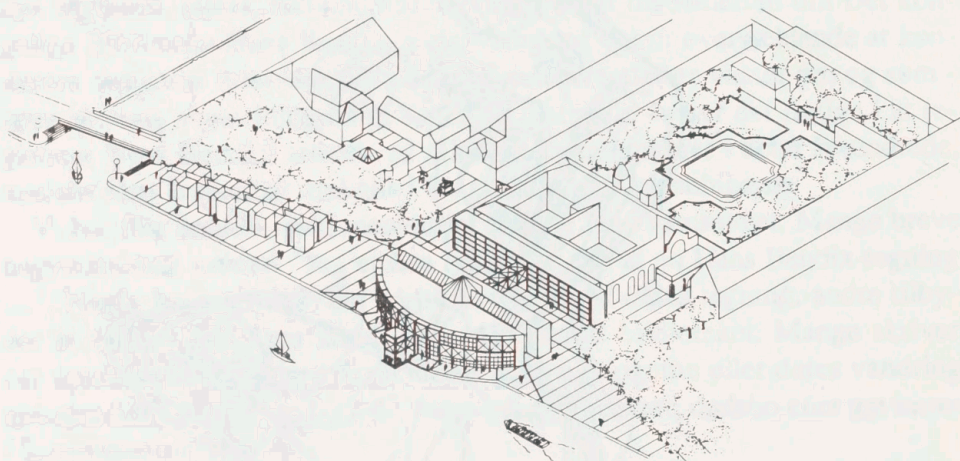
En hel del - navnlig unge skuespillere - har fået deres rolleportrætter for en flaske vin: "Egentlig ville jeg jo gerne helt og holdent forære disse unge kunstnere mine tegninger, men det er min erfaring, at man sætter størst pris på det, man dog har ydet *noget* for at erhverve sig".

Teaterhistorie kan også være knyttet til tegningerne, f.eks. om "My fair Lady"s Eliza. Hans Bendix havde tegnet den svenske Ulla Sahlert's "Eliza" ved premieren i Stockholm, man da det viste sig, at man krævede den samme scenografi og de samme kostumer ved alle opførelser, gjorde Hans Bendix det for ham så typisk arbejdsbesparende: han tog en fotokopi af Ulla Sahlert og klæbede Ingeborg Brams' hovede ovenpå! At Ingeborg Brams så ikke kom til at spille rollen, er en helt anden historie, der også omfatter Jeanne Darville - "men ikke kunne", som "At tænke sig" bemærkede. Til sidst blev Gerda Gilboe den uforglemmelige Eliza, men alle tre damer hang side om side på "Grønningen", hvor ejerne købte den ene.

Meget får vi kendskab til - ting der supplerer vor viden om Hans Bendix og hans mange nære forbindelser til kendte og ukendte mennesker. Arbejdet med registreringen giver - i en tid, hvor danskere ofte beskyldes for ligegyldighed, dovenskab, manglende engagement o.s.v. - den meget positive erfaring, at selvom det er forbundet med ulejlighed og udgifter, vil alle der kan, gerne være med i et stykke værdifuldt arbejde.

Sarila Allen i "Night Creature". Hans Bendix, 1983.

Omtrent således kunne kgl. bygningsinspektør, arkitekt Gehrdt Bornebusch forestille sig Det kongelige Biblioteks udbygning. Hovedbygningen er bygget ud i en let, svævende konstruktion mod havnen.

